

L'instint

Lester del Rey*

I si l'espècie humana no arriba a sobreviure?

Els robots es trobarien en la situació paradoxal de ser criatures racionals amb capacitat pròpia per a actuar i reproduir-se, àdhuc per a evitar la seva pròpia destrucció; però, tanmateix, haurien perdut amb llurs creadors i mestres tota raó de ser.

Centres allunyà amb el gest l'escooter que reduïa la velocitat i començà a caminar sobre el paviment amb passa llarga. Acabava d'arribar de l'estació de coets i pensà que no tenia sentit agafar un taxi atès que ja era molt a prop dels edificis dels laboratoris biològics. A més, feia un matí massa bo per a ficar-se dins d'un cotxe. Inspirà amb vertader plaer els vapors de benzina secs i nets mentre escoltava la música que feien els seus talons durs sobre el ciment.

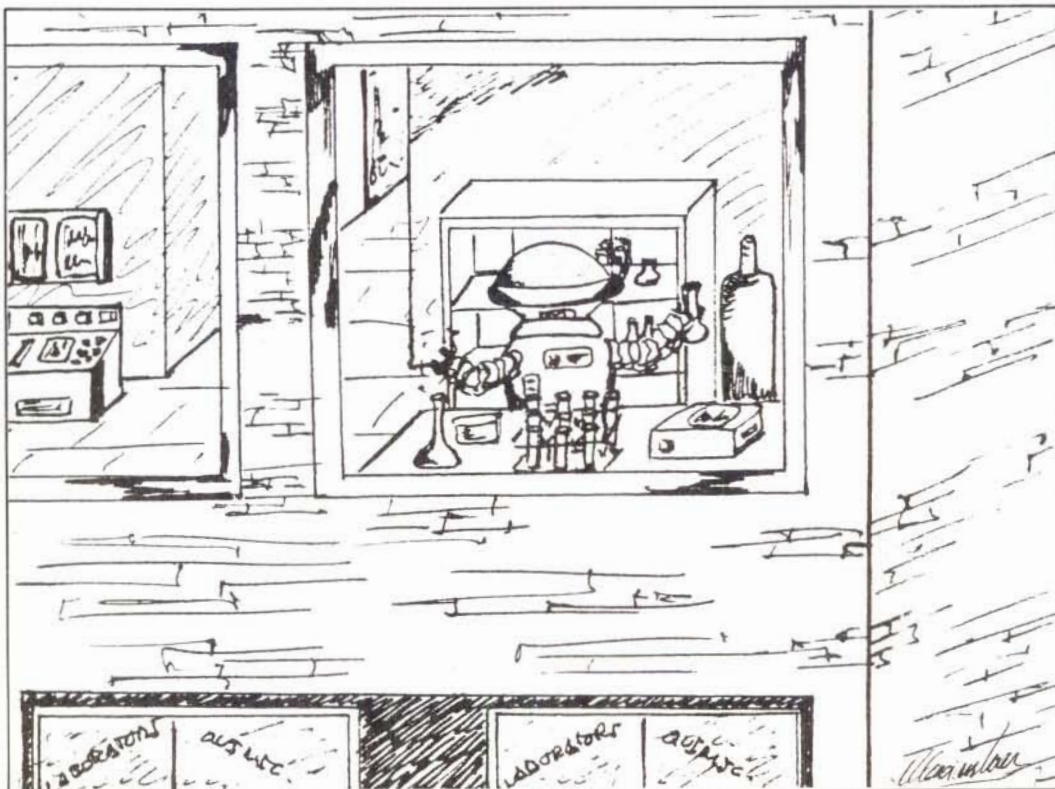
Era una sensació d'eufòria la de retrobar-se amb un cos nou. De fet, no havia apreciat gens el que havia estat la seva vida en el decurs dels darrers cent anys. Dirigí l'esguard a l'altra banda del carrer i va fitar la flama blava d'un soldador; de sobte s'adonà del temps que haviat passat sense que els seus ulls haguessin gaudit de la bellesa delicada d'una flama semblant.

El seu vell i assenyat cervell que portava dins la carcassa del pit semblava veure-ho amb claredat. Aquesta sensació el compensava a bastament de tots els horribles minuts de la seva recent estada a Venus. En moments semblants és quan s'adonava de la joia que produïa sentir-se viu i robot.

Quan arribà als vells laboratoris de biologia es tranquil·litjà.

Feia temps, hom havia fet projectes per a substituir aquesta vella fàbrica, on tot havia començat feia ara 400 anys, per un nou i bell edifici. Però per una raó o per una altra, el temps sempre havia mancat per a fer-ho. Hom havia necessitat gairebé un segle per a enllestir el mètode per a ajuntar els gens i els cromosomes, i per obtenir un zigot d'un senzill peix que fos capaç de reproduir-se amb els peixos naturals. També va necessitar un altre segle abans de poder construir OSCAR, el primer porc artificial. En arribar en aquest punt van sentir-se com paralitzats. De vegades Centres tenia la sensació que eren tan lluny de crear novament l'home com al vell començament.

Va empenyer la porta i enfilà el llarg passadís mentre distretament estudiava el seu reflex al mirall de les parets. Era un bon cos, el seu. El lacat negre era perfecte i totes les articulacions de la carcassa metàl·lica eren testimoni de l'existència de noves tècniques i accessoris de luxe. Però malgrat tot, els seus antics neguits recomençaven a brollar. Va fer un gruny a Oscar, la mascota del laboratori, i en rebé un altre com a resposta. El porc intentà d'ajure's als seus peus, però en aquell moment ell no disposava de temps per a perdre amb jocs. Entrà a la sala principal del laboratori i es mentalitzà de les dificultats del seu treball. Era senzill capficar-se, calia solament veure els nous robots. Aquests es trobaven al voltant d'una taula, agrupats per observar l'objecte que hi havia al damunt, i de cadascuna de les seves

esquenes resplendents brollava la sensació de desànim. Centres apartà a un costat Centquatre i Besun per atansar-s'hi. Una mirada fou suficient. La femella de la parella número onze es trobava allí, estirada, amb la rigidesa estranya del protoplasma mort i amb un rictus al rostre.

– Quant fa d'això? Què ha passat amb el mascle? – preguntà Centres.

Centquatre va girar-se per donar-li la cara.

– Com va això mestre? Us heu retardat! ah, porteu cos nou!

Centres afirmà amb la testa mentre els altres se li apropaven, però va donar amb l'enregistrament automàtic l'explicació de com havia caigut en un mar alcalí de Venus que li va malmetre tot el cos vell.

– Fou necessari que restés allí fins que hi arribés el nou cos. A més, la nau ultralumínica d'Artaurus va aterrar amb retard. Tanmateix, havien descobert una dotzena de planetes nous per a colonitzar i calia que abans d'aterrar informessin d'aquesta nova. Però bé, parlem d'aquestes criatures!

– Vam acabar llur educació fa tres dies – li digué Centquatre. Aquest havia estat el primer robot creat a partir del mètode de Centres per a la fabricació de gens i era també el seu primer adjunt.

– Crèiem que hauríeu arribat a temps i... bé, vegeu-ho vos mateix.

L'home encara és viu però no pas per gaire temps.

Centres els va seguir fins a una altra cambra i va observar a través del vidre. Apartà al moment l'esguard. Un altre fracàs! L'home anava de quatre grapes sobre el paviment i queia la meitat de les vegades bocaterros i amb la boca escumejant; i els sons que li eixien de la boca no tenien cap sentit.

– Tingueu els robots rous lluny d'ací – va ordenar Centres. No calia que la gent veiés allò. Ja existien massa protestes en contra de l'homo-vivificació i la massa començava a murmurar que era insensat, ocupar-se de formes de vida desaparegudes. Hi havia por de la legendària figura de l'Home.

– Quins resultats hi ha de l'estada a Venus? –li preguntà un dels robots mentre iniciava una dissecció meticulosa del

cos de la femella traspassada intentant de trobar la raó de la seva mort–.

Cap ni un. Només són rumors. No crec pas que l'Home hagi fundat mai colònies autosuficients a l'espai. I si ho ha fet, no ha sobreviscut. Però he trobat una altra cosa... una cosa per la qual el museu pagaria una fortuna. Han arribat les meves coses?

– Voleu dir una caixa de quitrà? Sí és allí al racó.

Centres féu desaparèixer el seu somriure plastificat de la boca i es dirigí vers la caixa. Els claus de la tapa ja no hi eren. Va agafar uns fils prims que sortien del quitrà, que saltà amb un petit esforç ja que a sota hi havia una finíssima capa de cera. Havia estat de sort car, encara que havia pres mesures, ho pogué passar pel davant mateix dels nassos dels de la duana. Es tractava del robot més antic, més barroer i més gran que mai hom havia trobat. Tal vegada era un dels fabulosos MODELS ORIGINALS. Allí el tenia; tot rígid, els ulls fixos i el rostre corroït i sense expressió.

La placa que portava al pit i que havia estat prèviament netejada amb tota cura per Centres l'identificava.

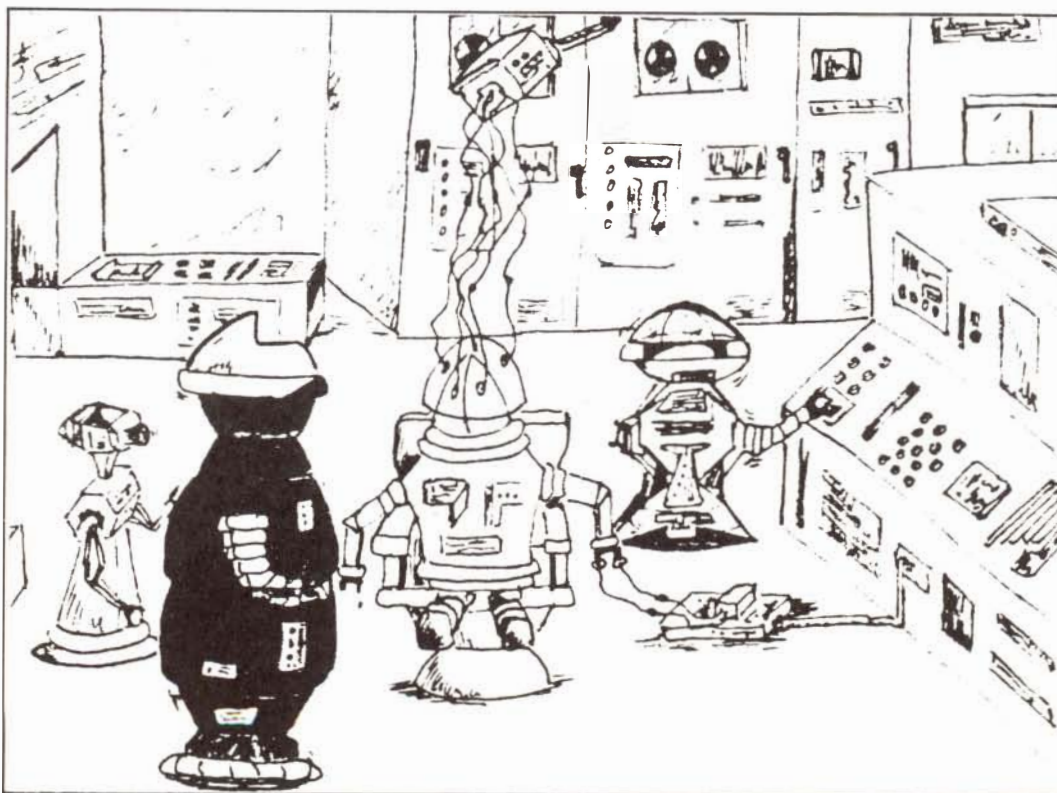
Robot pacificador sèrie 324MD 2991. Cirurgià.

– Un mecànic per al cos dels homes – va traduir Besun.

– Certament – Centres aquest cop va expressar el seu pensament – aquest robot ha de saber com és constituït el cos de l'HOME, si és que disposa encara d'una mica de memòria. L'he trobat per pur atzar en un fossat ple de quitrà i m'ha semblat que es troba en bon estat de conservació, el cert és que on l'he trobat hi havia camps magnètics que certament haurien pogut esborrar tots els seus records. A més, tot el seu interior és coagulat. De tota manera, si reeixim a posar-lo en funcionament...!

Besun es posà a treballar-hi. Havia estat format en física abans de sentir-se seduït pel misteriós atractiu del laboratori de biologia. Desplaçà el robot una mica més lluny. Si arribava a fer-lo funcionar el museu podria esperar... La creació de bell nou de l'HOME era una qüestió prioritària.

Centres va extreure del seu maletí les lents de raigs X i va substituir-les per les que portava normalment, abans d'unir-se als altres robots que ja havien començat la dissecció.

Posteriorment va canviar-les encara per unes altres de detecció per neutrins, que permetien aquesta mena de feina. El neutrí era l'única partícula capaç de traspasar les delicades cèl·lules protoplasmàtiques sense destruir-les, i ensem donava uns quants milions d'augmentos. La imatge era poc nítida car la rotació del neutrí generava el seu torn un camp magnètic que interaccionava feblement amb els nucleons i algunes partícules resultaven desviades en llur trajectòria. Nogenmenys, mercès a aquestes lents esdevenia possible de distingir el contorn, encara que difús, dels nuclis a l'interior de les cèl·lules. Aquesta era idèntica a com ells l'haurien concebuda originèriament, sense cap mena de redistribució dels gens durant la manipulació genètica. Va moure les seves mans micromètriques i començà la delicada operació de localitzar les connexions neuronals. Solament de tant en tant era possible percebre, entre els robots, una dèbil remor quan un d'ells començava un nou estudi.

La fàmella hauria hagut de viure! Però malgrat tota la cura havia mort. Ara se'ls moria el mascle. Ja eren onze parelles... onze falliments. Centres se sentia tan lluny del camí del retrobament dels ceadors de la seva raça com quan va començar, ara feia 200 anys.

La ràdio de la seva testa va donar el senyal de connexió i escoltà el missatge tot aixecant-se de la taula.

– El director es troba al vostre despatx. Voldríeu presentar-vos-hi immediatament?

– Deu meu

Aquesta expressió, encara que sense significat per a ell, li produïa alguna vegada satisfacció. Què voldria ara d'ell el vell Novavida? Però no, aquest ja no hi era. Durant la seva estada a Venus, a la recerca d'uns indicis que semblaven indicar la presència de l'Home, havia tingut lloc una selecció. Ara el nou director era Arpadeu, un jove administrador. Cleoquatre aixecà els ulls contrit, car era evident que havia escoltat la comunicació. "Hauria d'haver-vos advertit. Fa tres dies que tenim coneixement de la seva visita, però ho havíem oblidat atrefegats a donar vida a la parella. Maldecaps?"

Centres va encongir les espatlles i es col·locà les lents normals així com les mans habituals. Ningú no sabia res sobre l'antic robot ja que ningú no l'havia vist. Sens dubte solament curiositat per saber si era cert el rumor que

circulava que aconseguirien revivificar la parella humana. És ben cert que si el seu pressupost no es trobés gairebé exhaurit, l'hauria engegat a dida, però en aquell precís moment, amb una nova falla d'una banda i la migradesa econòmica no ho podia pas fer.

Va treure lluentor a la seva nova testa i tot anant vers el seu despatx es mirà a l'espill de les parets.

Arpadeu el rebé, però, amb un somriure. S'aixecà a l'entrada del cap del laboratori biològic, tot allargant-li una mà extremament lluent.

– Doctor Centres. Encantat. Teniu ací un establiment ben interessant. De fet ja l'he visitat en la seva major part. I aquest garri... m'han dit que és descendent d'un porc senglar eixit de les vostres provetes?

– De les nostres matrius d'incubació. Però teniu rao... és la setanta-dosena generació.

– Meravellos

Sens dubte Arpadeu havia llegit amb tota l'atenció el llibre *Com esdevenir popular* que havien trobat entre les runes del Hudson feia una desena d'anys. En tot cas li havia fet servei. Ara era director.

– Però expliqueu-me, quin sentit tenen els garrins?

Centres no pogué estar-se de somriure.

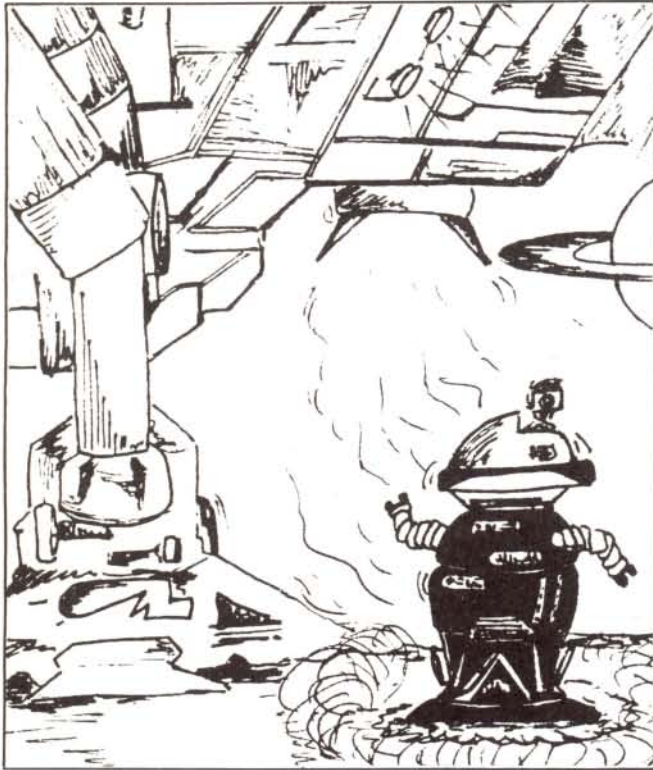
– Ningú no ho sap. Sembla com si els Homes n'haguessin tingut molts, però segons el meu entendiment, són realment inútils. Són intel·ligents en certa mesura, però tampoc m'acabo de creure que haguessin estat animals domèstics. En fi, encara és un misteri.!

– Bé... com els Homes. Potser podríeu dir-me per a què fóra bo l'Home? M'agradaria saber-ho, especialment d'ençà que conec les subvencions que us han concedit des que aquest establiment fou obert. Però ningú no sap respondre'm.

– Aquesta qüestió està als arxius – li contestà Centres de manera tallant. Tot seguit modificà el to de la veu – Fins a quin punt coneixeu la Història, des del primer moment?

– Doncs bé...

Sens dubte sabia alguna cosa, pensà Centres. Tothom en sabia quelcom envoltat certament de llegendes. Arpadeu s'arrepapà a la butaca mentre el bioquímic li explicava el vell conte des del començament, tal com els havia pervingut. Sabien que feia un milió d'anys l'Home els havia precedit. I

que algú, Asimov o Asenion –en aquest punt els arxius mancaven de precisió–, havia creat el primer robot. De mica en mica, els Homes els havien anat millorant i després tingué lloc una mena de conflicte en el decurs del qual forces incontrolades ho destruïren tot: les fàbriques, la majoria dels robots i gairebé tots els Homes. Segons els documents, bé que fragmentaris, hom creia que havia estat una arma biològica la que havia acabat amb la resta dels Homes deixant indemnes solament els robots.

Aquells primers robots, com se'ls anomenava ara, hagueren de començar a partir de zero en un món en ruïnes on les mines eren esgotades i les fàbriques havien desaparegut. Hagueren d'aprendre d'extreure els metalls dels oceans i esmerçaren primer anys y després segles a reconstruir màquines que al seu torn construïssin nous robots. Quan aquesta tasca va quedar enllestida, solament en restaven dos, que van tenir el temps just per a construir un altre robot i ensinistrar-lo sumàriament. En aquest punt els vells robots abandonaren i aquest nou robot va començar tot sol la reconstrucció de la seva raça. Això gairebé equivalia a recomençar-ho tot sense història i sense ciència. Havien calgut vint mil anys fins que vertaderament pogueren engegar una civilització pròpia.

– Però, per què morí l'Home? –preguntà Centres– Aquesta és la qüestió. Ens passarà a nosaltres igual? Sabem que som semblants a l'Home. Els canvis que experimentà l'Home, ¿foren d'una naturalesa tal que el van dur a la perdició? Podem nosaltres evitar-ho, això? Vós sabeu que hi ha moltes maneres de millorar-nos. Per exemple, podríem dotar-nos d'ingravedesa i estalviar-nos aquestes carcasses feixugues. També podríem tenir més braços, també podríem eliminar les nostres absurdes boques i comunicar-nos per ràdio augmentar el nombre de circuits del nostre cervell. Però no gosem. Una escola diu que hom no crea una raça millor que la pròpia; així, doncs, l'Home hauria d'haver-nos estat superior... i si ens va fabricar així, la seva raó devia tenir. Els mateixos psicòlegs no arriben a comprendre encara del tot alguns dels nostres circuits cerebrals, i no gosen tampoc intervenir-hi.

D'altra banda, ens expandim per l'univers... però no arribem a poder-nos transformar per adaptar-nos als nous

planetes. I mentre no trobem les raons de la desaparició de l'Home, això serà assenyat. Sabem també que ell va pretendre de canviar. En tenim proves fragmentàries. I malgrat tot, és mort. Per a empitjorar encara més les coses, disposem d'una gran quantitat de bobines enregistrades que probablement contenen totes aquestes respostes... però són adaptades al cervell humà i no arribem a interpretar-les. Doneu-nos un home viable i ell ens les interpretarà. D'aquesta manera sabrem per comparança el que podem i no podem fer. I jo afirmo que nosaltres podem fer moltes coses. Arpadeu va moure el cap, dubtós.

– Suposo que vós creieu saber la raó per la qual va morir.

– Sí, per l'instint!. És una relació innata, no apresada. L'Home sentia la remor d'una serp i s'allunyava ràpidament d'aquell indret encara que abans mai no hagués sentit aquest soroll. La reacció a aquest soroll era innata en ell. Això no li provenia de cap cinta enregistrada ni necessàriament de l'experiència. També sabem quelcom dels instints d'altres animals; batre's i destruir-se com fan les formigues n'és un. Crec que és el que li va succeir a l'Home. No va arribar a desprendre's dels seus instints, aquests van esdevenir innecessaris i ells el van matar. Hauria d'haver canviat... i nosaltres podem canviar. Però no és pas amb els animals que puc corroborar-ho, em cal vida intel·ligent per a veure si dominaran els instints o la intel·ligència.

Els robots, doncs, manquen d'instints... he recercat el menor indici d'alguna cosa que no haguem après i no l'he trobada. ¿No veieu que l'Home es l'única clau del nostre problema? ¿Podem transformar-nos sense córrer el risc de l'extermini?

Bé... –el director semblava no voler entrar-hi– la teoria és interessant, però com podeu saber que obtindreu l'Home?

Centres fità el robot amb un respecte creixent. Ell mateix intentava d'explicar-s'ho, però mai no n'havia estat segur. Teòricament disposaven d'ossos i de teixits fragmentaris degudament conservats. N'havien estudiat la disposició genètica i sabien que les cèl·lules de l'Home tenien la mateixa disposició que les del zigot. Disposaven també d'altres dades: els èxits de l'Home, fragments de la seva literatura. Era possible elaborar teories provisòries a partir d'aquests elements. Però tampoc en podien tenir la total certesa. Mai no arribarien a saber si la pigmentació de l'Home era fosca o rosada, blanca o d'un altre color. Els arxius no estaven d'acord en aquest punt.

– Ho sabrem quan obtinguem un animal intel·ligent dotat d'instint –acabà per dir–. No té cap mena d'importància que sigui semblant a l'Home. Si més no, ens facilitarà un mitjà per a verificar algunes qüestions bàsiques. Per tant hem de continuar experimentant. També heu de saber que l'experiment que acabem de realitzar no ens ha reeixit, tot i que ens hem apropiat molt al nostre objecte. Ens caldran encara un centenar d'anys...

– Sí –el nostre d'Arpadeu esdevingué inexpressiu i va defugir la mirada de Centres. Temo que no serà així, almenys durant algun temps. És per aquesta qüestió que he vingut. Acabem de ser informats de la presència de diversos planetes nous d'Arcture i haurem d'esmerçar la major part del nostre pressupost en llur colonització. Ens cal construir robots nous, naus noves... Què us he de dir! També reduïrem d'altres despeses. És evident que si haguéssiu reeixit... però potser millor que no hagi estat així. Sabeu perfectament el sentiment existent en contra de la resurrecció de l'Home.

Centres va emetre un gruny desesperança. Sabia molt bé com havia estat senzill d'alimentar aquell descontentament. Ara la majoria dels robots tenien por de l'Home, por que recuperés la supremàcia... imbècils superticiosos!

– Quant de temps em resta? –va preguntar–.

– Bé, nosaltres no retallarem res del que ja tenim, doctor Centres. Crec, però, que no us podrem destinar més diners.

Pensava, quan hàgiu acabat aquest experiment, nomenar-vos investigador biològic en un d'aquests planetes. Hi haurà molt a fer. Bé, he estat molt content...

Li estrenyé novament la mà i sortí, l'enravenada esquena lluint d'eficàcia i decisió.

Centres va girar-se i s'adonà que el seu cos nou no es movia tan fàcilment. Ja s'imaginava les dures sorres i les metzines químiques inconegudes que trobaria sobre un planeta verge... L'inici d'una vida nova fútil i buida que no podia tenir cap sentit per als robots. No us podrem destinar més diners! Si amb prou feines en tenia per a pagar les factures encara pendents!

Quatre-cents anys... i una nau enviada a Arcture havia acabat amb tot en tres mesos!

L'instint, va pensar novament... que li donessin una vida dotada d'intel·ligència i d'instint i en un any potser hauria resolt la meitat dels problemes de la seva raça... Però els robots no podien tenir instints. Cinquanta anys d'estudis ho havien demostrat.

Besum va aixecar la mà per saludar-lo quan tornà. Centres s'adonà que la dissecció era gairebé acabada i l'antic robot era novament actiu. L'articulació de la seva ridícula maixella es movia i de la boca li sortien mots rogallosos. Centres girà el cap vers la taula de dissecció, després donà mitja volta quan va entendre aquests mots:

"error... error... remugava el robot. No pot pas viure. Cervell dolent... Manca glàndula pincal... la medul·la és bona però no encèfal... circumvolucions errònies. Potser funció pituïtària defectuosa? No, com és possible? potser mutació. Molt malament... necessari un micro Milliken.

Examinar nuclis cel·lulars. Potser solament un fenomen, potser malaltia nova."

Els dits de Centres, tensos i encarcerats, remenaven en el maletí per agafar el joc de lents. Besum li va fer amb el cap un signe que esperés. Va sortir molt de pressa i tornà tot seguit amb algunes peces metàl·liques a les mans. Això no anirà bé, però aquests adaptadors ho haurien de resoldre. Tingueu, 324 MD 2991. Ara veniu ací per examinar-lo en aquesta taula...

Centres s'adonà que un fil prim feia connexió amb un dels adaptadors.

– No coneix la nostra terminologia biològica Centres. És necessari que nosaltres vegem les mateixes coses que ell... Tingueu... ho comprovarem per la pantalla. Ara, 324 MD 2991, digueu-nos el que no funciona i mostreu-nos-ho. ¿Les vostres mans tenen la precisió necessària per a fer-ho?

– Mans amb una precisió d'una mil milionèsima de polzada digué el robot.

* *Lester del Rey*, nat el 1915 d'ascendència espanyola, va menar una vida professional variada: venedor de diaris, fuster, cambrer de vaixell, abans d'encetar la seva carrera literària en el camp de la ciència-ficció. La seva producció es caracteritza per un nombre determinat de novel·les memorables. Entre d'altres: *Helen O'Loy* (1938), *Nerves* (1942) –que amb molt de realisme descriu un accident en una central nuclear–; *For I am a jealous people* (1954). D'ençà de 1969 és crític de llibres de la revista "IP".

(lectures)

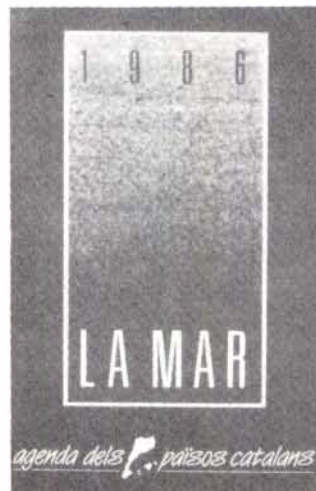
Publicacions rebudes

– Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques, Filial de l'Institut d'Estudis Catalans: *Bulletí del Cinquantesenari (1932-1982)* Edita l'Institut d'Estudis Catalans. 478 pàgs.

– Santiago Riera i Tuèbols: *Ciència i Tècnica a la il·lustració: Francesc Salvà i Campillo (1751-1828)*. Premi Lluís Sayé 1983. Pròleg de Moisès Broggi. Edicions la Magrana, col·lecció Els Orígens. 265 pàgs.

– Romà Dolcet i Olives, Daniel Sau i Raventós: *Agenda dels Països Catalans 1986, La mar*. Cercles Culturals dels Països Catalans.

– *Bulletí del Centre d'Estudis del Ripollès*, nº 9-desembre de 1985. Edita Centre d'Estudis del Ripollès. 27 pàgs.

